Europeiska unionens officiella tidning

SV
C-serien

C/2025/773

11.2.2025

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

Översyn av EU:s territoriella agenda 2030 – i riktning mot en mer integrerad och medborgarstyrd strategi med starkare koppling till sammanhållningspolitiken

(yttrande på eget initiativ)

(C/2025/773)

Föredragande: **Stefano PALMIERI**

Rådgivare	Marco CELI (för föredraganden)
Beslut av plenarförsamlingen	18.1.2024
Rättslig grund	Artikel 52.2 i arbetsordningen
Ansvarig sektion	Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning
Antagande av sektionen	6.11.2024
Antagande vid plenarsessionen	5.12.2024
Plenarsession nr	592
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	176/0/2

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 De resurser som EU tillhandahåller är långt ifrån tillräckliga för att motverka centraliseringstendenserna på den inre marknaden. Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) framhåller dock den strategiska roll som den territoriella agendan 2030 spelar när det gäller att främja territoriell sammanhållning och bemöta de ekonomiska, sociala och miljömässiga utmaningar som de olika regionerna står inför.

1.2 EESK anser att den territoriella agendan 2030 å ena sidan bör främja den inre marknadens femte frihet som beskrivs i Letta-rapporten – ”friheten att stanna kvar” på den plats där du har valt att leva – och på så sätt säkerställa fullständig ekonomisk, social och territoriell sammanhållning genom att tillhandahålla offentliga tjänster av allmänt intresse, säkerställa förbindelser till lämplig transportinfrastruktur samt främja en hållbar livsmiljö och livskvalitet. Å andra sidan bör den, såsom beskrivs i Draghi-rapporten, också säkerställa att alla regioner kan utnyttja sina lokala utvecklingsmöjligheter genom åtgärder för att trygga och stärka sin konkurrenskraft (genom att uppmuntra investeringar i innovation, fortbildning, entreprenörskap, miljömässig hållbarhet, digital utveckling osv.).

1.3 Kommittén betonar att den territoriella agendan 2030, med sin tonvikt på ett rättvisare och grönare Europa, är anpassad till EU:s långsiktiga mål och utgör en solid grund för integrerad fysisk planering.

1.4 Trots EU:s åtgärder för att testa och genomföra den territoriella agendan 2030 har de fördelar den kan medföra för att stödja sammanhållningen och en rättvis utveckling ännu inte utnyttjats fullt ut på lokal och regional nivå.

1.5 Vi betonar vikten av att stärka sammanlänkningen mellan den territoriella agendan 2030 och sammanhållningspolitiken. Den territoriella agendan 2030 är ett strategiskt instrument för att stödja regionerna och syftar till att fastställa prioriteringar för att bemöta de utmaningar som de står inför, medan sammanhållningspolitiken säkerställer att agendan genomförs genom att finansiera riktade projekt, och bidrar till att minska skillnaderna och främja hållbar tillväxt i EU:s olika regioner.

1.6 Det civila samhället bör få mer information och i högre grad involveras i planeringen och genomförandet av den territoriella agendan 2030. Vi framhåller också risken för att det antas initiativ och projekt som inte är helt förenliga med behoven hos medborgarna och arbetsmarknadens och näringslivets parter, som är dem som EU:s politik och strategier i slutändan är till för.

1.7 EESK vill fästa uppmärksamheten på de kriser och systemförändringar som kännetecknar EU och de därav följande allt mer omfattande störningarna och riskerna (av bl.a. social, ekonomisk och miljömässig karaktär), och anser att det uttryckligen bör anges att resiliens systematiskt bör beaktas i den territoriella agendan 2030.

1.8 Kommittén välkomnar det sätt på vilket den territoriella agendan 2030 har utvecklats och testats genom pilotåtgärder, men framhåller också det avsevärda utrymmet för att förbättra införandet av integrerade territoriella (sociala, ekonomiska och miljömässiga) utvecklingsprocesser för att stödja genomförandet av processer för territoriell sammanhållning som bygger på principerna om ansvar och subsidiaritet. I detta sammanhang anser vi att pilotprojekten ändå bör omfatta en eller flera regioner i alla medlemsstater, vilket för närvarande inte är fallet.

1.9 Med tanke på de inre och yttre faktorerna anser vi att sammanhållningen, hållbarheten och resiliensen i EU:s olika territoriella dimensioner inte kan hanteras separat med hjälp av ordinarie instrument. EESK rekommenderar därför att den territoriella agendan inkluderas i den europeiska planeringsterminen, i enlighet med Espons (det europeiska observationsnätverket för territoriell utveckling och sammanhållning) riktlinjer.

1.10 Den territoriella agendan 2030 bör så långt som möjligt samordnas med sammanhållningspolitiken. Detta kan uppnås genom funktionella partnerskap mellan stads- och landsbygdsområden och genom integrerade projekt som syftar till att stärka hållbarheten och motståndskraften i lokala ekonomiska, sociala och miljömässiga system (i städer, deras funktionella områden och omgivande landsbygdsområden).

1.11 Kommittén framhåller behovet av att stärka närvaron av företrädare för arbetsmarknadens och näringslivets parter inom ramen för partnerskapsprincipen när det gäller lokal och regional territoriell utveckling. Ett bra exempel på hur man kan skapa en balanserad representation är programmen för lokalt ledd utveckling (LLU) ([1]), där högst 50 % av medlemmarna i partnerskapen får komma från offentliga förvaltningar.

1.12 Vi betonar behovet av att utarbeta processer och initiativ som syftar till att bättre anpassa den territoriella agendan 2030 till EU:s behov och utmaningar samt stärka synergierna med Leipzigstadgan och EU-agendan för städer.

1.13 Det är mycket viktigt att åtgärderna inom den territoriella agendan 2030 organiseras enligt följande prioriteringar: kampen mot klimatförändringarna, anpassning till demografiska förändringar, konsolidering av den integrerade strategin för balanserad territoriell utveckling samt förstärkning av den medborgerliga och deltagandebaserade strategin för det civila samhället.

1.14 Kommittén framhåller behovet av att investera i att stärka den sociala infrastrukturen för att förbättra tillgången till hälso- och sjukvårdstjänster och sociala omsorgstjänster, särskilt på landsbygden och i avlägsna områden ([2]). Det är viktigt att genomföra initiativ som underlättar integrationen av migranter och stöder samhällen på demografisk tillbakagång genom program för social delaktighet.

1.15 Vi betonar vikten av att stödja utvecklingen av silverekonomin ([3]) genom att skapa sysselsättnings- och utbildningsmöjligheter för ungdomar och kvinnor och genom att främja digitalisering och innovation inom sektorer som tillgodoser behoven hos en åldrande befolkning.

1.16 Man bör prioritera att främja en balanserad och hållbar territoriell utveckling genom närmare samarbete mellan alla myndighetsnivåer och integrerad samordning på områdena regional-, transport-, hälso- och sjukvårds-, miljö, energi- och jordbrukspolitik. Det är viktigt att säkerställa en rättvis fördelning av resurser och möjligheter mellan EU:s samtliga regioner, förbättra transportinfrastrukturen och minska den digitala klyftan för att säkerställa bättre konnektivitet.

([1]) LEADER/CLLD explained | Europeiska nätverket för landsbygdsutveckling.

([2]) ”Report of the High-Level Task Force on Investing in Social Infrastructure in Europe, 2018, Boosting Investment in Social Infrastructure in Europe”. Fransen, L., del Bufalo, G., Reviglio, E. diskussionsunderlag 074/januari 2018. Europeiska kommissionen – European Association Long Term Investors.

([3]) The EU Commission promotes the Silver Economy | Interreg Europe.

1.17 EESK anser att det är mycket viktigt att stärka handläggarnas och tjänstemännens kompetens när det gäller den territoriella agendan 2030 genom kapacitetsuppbyggnad. Genom ut- och fortbildningsinitiativ kan de hantera komplexa territoriella utmaningar och integrera agendans prioriteringar i den lokala politiken, vilket främjar en effektivare och mer hållbar styrning.

1.18 Vi framhåller behovet av att stödja ett mer inkluderande och deltagandebaserat beslutsfattande på subnationell nivå genom att öka användningen av offentliga samråd och deltagandeprocesser för att aktivt involvera det civila samhällets organisationer, arbetsmarknadens parter, stiftelser och andra filantropiska organisationer och medborgarna. Det är viktigt att förse lokalsamhällena med de verktyg och den sakkunskap som krävs för att påverka beslut som rör deras områden och främja komplementaritet mellan EU:s offentliga medel för att stärka lokalsamhällenas egenmakt.

1.19 EESK betonar vikten av att säkerställa insyn i beslutsprocesserna samt av att garantera tillgång till relevanta data och relevant information och tydligt informera medborgarna om skälen till besluten. För att åstadkomma ett rättvisare samhälle krävs det att alla samhällsgrupper, inklusive minoriteter och utsatta grupper, företräds i det subnationella beslutsfattandet genom att man för en politik som tar itu med ojämlikhet och främjar social integration.

1.20 Kommittén främjar samarbete mellan offentliga förvaltningar och berörda parter vid genomförandet av subnationella projekt, och insisterar på att de lokala myndigheterna involveras i den strategiska planeringen och det interregionala samarbetet.

1.21 Det är mycket viktigt att stödja en mer demokratisk, inkluderande och ansvarsfull styrning, där medborgarna och det civila samhällets organisationer spelar en aktiv roll i utformningen av sina regioners framtid.

2. **Bakgrund och allmänna kommentarer**

2.1 Den territoriella agendan 2030 ([4]) är ett mellanstatligt dokument som främjar territoriell sammanhållning i EU och syftar till att skapa fördelar för EU:s samtliga regioner och medborgare. Även om EU:s sammanhållningsmedel inte har räckt till för att motverka centraliseringstendenserna på den inre marknaden har den territoriella agendan 2030 och Sammanhållningsfonden tagit itu med ekonomiska, sociala och miljömässiga utmaningar. Den territoriella agendan 2030 innehåller inte några direkta genomförandeinstrument, men den syftar till att integrera den territoriella dimensionen i all offentlig politik, med målet att åstadkomma ett rättvisare och grönare Europa.

2.1.1 De medel som EU har avsatt för sammanhållning har aldrig varit i närheten av att kunna motverka centraliseringstendenserna på den inre marknaden. Dock har den territoriella agendan (i den mån den har ansetts vara en prioritering) och Sammanhållningsfonden spelat en avgörande roll när det gäller att ta itu med de ekonomiska, sociala och miljömässiga utmaningar som de olika regionerna står inför.

2.1.2 Genom den territoriella agendan 2030 stärks verktygen för att säkerställa utvecklings- och sammanhållningsutsikter för EU:s samtliga regioner och deras invånare (ett rättvisare Europa). Processer och strategier för att skydda miljön och stödja regionernas och de ekonomiska systemens utveckling genomförs också via processer som är förenliga med prioriteringarna avseende miljöhållbarhet och en cirkulär ekonomi (ett grönare Europa).

2.2 Styrningen av den territoriella agendan 2030 bygger på samarbete på flera nivåer mellan europeiska, nationella, regionala och lokala institutioner. Till de viktiga inslagen hör kommissionens och medlemsstaternas samordning av den territoriella politiken, de lokala och regionala myndigheternas aktiva deltagande för att tillgodose lokala och regionala behov, samt övervaknings- och utvärderingsmekanismer för att säkerställa öppenhet och kontinuerliga förbättringar.

2.2.1 Sju pilotåtgärder inleddes 2021 för att uppmuntra nyckelaktörer att agera, vilket visar hur man konkret kan arbeta för att uppnå målen för den territoriella agendan 2030 på lokal och regional nivå. Dessa åtgärder, som finansieras med nationella medel från de berörda medlemsstaterna, syftar till att testa innovativa platsbaserade strategier som är anpassade till lokala särdrag.

([4]) https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/brochure/territorial_agenda_2030_summary_en.pdf.

2.3 Det civila samhället spelar en avgörande roll i genomförandet av den territoriella agendan 2030, men ännu läggs inte tillräcklig vikt vid dess deltagande, vilket framgår av svårigheterna med att aktivt involvera arbetsmarknadens och näringslivets parter, särskilt när det gäller de mest utsatta grupperna. Det är mycket viktigt att stärka det civila samhällets deltagande för att säkerställa en inkluderande styrning som tar hänsyn till de olika lokala och regionala aktörernas behov och förbättrar livskvaliteten i EU:s olika regioner.

2.4 Den territoriella agendan 2030 bidrar till att förstärka den territoriella dimensionen i all politik, på alla myndighetsnivåer, med avseende på följande prioriteringar:

— Territoriell sammanhållning: främja jämvikt och hållbar utveckling i EU:s olika regioner genom att minska de ekonomiska, sociala och kulturella skillnaderna mellan dem.

— Partnerskap och flernivåstyre: aktivt involvera territoriella aktörer på alla beslutsnivåer, stimulera dialog och samarbete mellan de olika lokala och regionala myndigheterna och främja deltagandebaserad och inkluderande styrning.

— Ekonomisk utveckling och konkurrenskraft: stödja den ekonomiska utvecklingen, innovationen och konkurrenskraften på lokal och regional nivå inom EU genom att främja entreprenörskap, sysselsättning, digitalisering och tillgång till infrastruktur.

— Miljömässig och social hållbarhet: säkerställa att EU:s regioner är miljömässigt och socialt hållbara genom att främja omställningen till en cirkulär och koldioxidsnål ekonomi, skydd av miljön och naturresurserna samt en harmonisk samexistens mellan mänsklig verksamhet och miljön.

2.5 Den territoriella agendan 2030 är ett användbart verktyg för att bistå de europeiska regionerna när det gäller att hantera utmaningar som på grund av sin komplexitet och betydelse inte kan hanteras av de enskilda regionerna med användning av ordinarie instrument, närmare bestämt:

— Territoriell sammanhållning: se till att alla regioner i EU har lika möjligheter till ekonomisk och social utveckling.

— Miljömässig hållbarhet: främja en hållbar utveckling som tar hänsyn till miljöbehoven och säkerställer bevarandet av naturresurser, i enlighet med målen för hållbar utveckling.

— Ekonomisk konkurrenskraft: främja ekonomisk tillväxt och innovation i EU:s samtliga regioner för att säkerställa skapande av arbetstillfällen och ekonomiskt välstånd.

— Territoriell styrning: förbättra styrningen på regional och lokal nivå genom att involvera alla relevanta aktörer i utformningen av den territoriella politiken.

— Samordning av politiken: främja större samstämmighet och samordning mellan EU:s politik och nationell politik för att säkerställa ett effektivt utnyttjande av resurser och möjligheter på lokal och regional nivå.

— Social delaktighet: se till att alla, oavsett i vilken region de bor, har tillgång till samma möjligheter till ekonomiskt, socialt och politiskt deltagande.

2.6 Kopplingarna mellan den territoriella agendan 2030, Leipzigstadgan och EU-agendan för städer (se yttrandet *”Översyn av EU:s territoriella agenda, Leipzigstadgan och EU-agendan för städer”* ([5])) är tydliga i fråga om deras gemensamma mål, vägledande principer och strategiska tillvägagångssätt. Dokumenten har olika fokus och har utarbetats i olika sammanhang, men de samverkar och förstärker varandra i syfte att främja hållbar och integrerad territoriell utveckling och stadsutveckling i hela EU.

2.6.1 När det gäller kopplingen till den territoriella agendan 2030 bör man lyfta fram de prioriteringar som fastställs i Ljubljanaöverenskommelsen och dess fleråriga arbetsprogram för 2022–2026: bättre lagstiftning, bättre finansiering och bättre kunskap (överenskommelsens tre pelare, som enligt den politiska förklaringen bör samordnas med andra europeiska och internationella program för hållbar stadsutveckling).

([5]) Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén – Översyn av EU:s territoriella agenda, Leipzigstadgan och EU-agendan för städer (EUT C 429, 11.12.2020, s. 145).

2.7 Den territoriella agendan 2030 är nära kopplad till olika EU-strategier och politiska åtgärder från EU:s sida. Kopplingarna kommer till uttryck i gemensamma mål, det faktum att åtgärderna kompletterar varandra samt i synergier i finansieringen.

2.7.1 **Sammanhållningspolitiken** ([6]) – den territoriella agendan 2030 syftar till att minska de territoriella skillnaderna och främja en balanserad utveckling, vilket också är centrala mål för EU:s sammanhållningspolitik. De europeiska struktur- och investeringsfonderna (ESI-fonderna), särskilt Europeiska regionala utvecklingsfonden (Eruf) och Europeiska socialfonden (ESF), stöder projekt som återspeglar agendans prioriteringar, såsom miljömässig hållbarhet och social delaktighet.

2.7.2 **Den europeiska gröna given** – den territoriella agendan 2030 bidrar till den europeiska gröna given, EU:s strategi för att bli den första klimatneutrala kontinenten senast 2050. De territoriella initiativ som främjas genom agendan, såsom hållbar stadsutveckling och integrerad förvaltning av naturresurser, ligger i linje med den gröna givens mål.

2.7.3 **Den gemensamma jordbrukspolitiken** ([7]) – den territoriella agendan 2030 främjar en balanserad territoriell utveckling som omfattar både stads- och landsbygdsområden och säkerställer territoriell sammanhållning.

2.7.4 **Strategin för biologisk mångfald 2030** ([8]) – den territoriella agendan 2030 bidrar till skyddet av den biologiska mångfalden genom att främja hållbara markanvändningsmetoder och bevara livsmiljöer, i linje med målen i EU:s strategi för biologisk mångfald 2030.

2.7.5 **Handlingsplan för den cirkulära ekonomin** ([9]) – den territoriella agendan 2030 stöder omställningen till en cirkulär ekonomi och främjar hållbar resurshantering och återvinning, i linje med EU:s handlingsplan för den cirkulära ekonomin.

2.7.6 **EU:s digitala strategi** ([10]) – den territoriella agendan 2030 uppmuntrar till digital delaktighet och teknisk innovation i regionerna genom att stödja målen i EU:s digitala strategi när det gäller att förbättra konnektiviteten och den digitala kompetensen.

2.8 När det gäller sammanhållningspolitiken och genomförandeinstrumenten för perioden 2021–2027 finns det en direkt koppling mellan den territoriella agendan 2030 och strategiskt mål 5 ”Ett Europa närmare medborgarna” ([11]). Mot bakgrund av detta framhålls den strategiska roll som instrumenten för integrerad programplanering – integrerade territoriella investeringar ([12]) och lokalt ledd utveckling (LLU) ([13]) – samt programmen för europeiskt territoriellt samarbete (Interreg) ([14]), spelar i genomförandet av den territoriella agendan 2030.

2.8.1 Genom instrumenten integrerade territoriella investeringar och lokalt ledd utveckling, som infördes 2014 på grundval av erfarenheterna från Leader och förstärktes under perioden 2021–2027, understryks de integrerade territoriella strategiernas betydelse för sammanhållningen. Dessa instrument främjar en nedifrån-och-upp-strategi för territoriell utveckling som förutom att stärka samarbetet mellan den offentliga och den privata sektorn och mellan olika myndighetsnivåer involverar lokala och regionala myndigheter och underlättar dialogen mellan berörda parter.

2.8.2 Interregprogrammen spelar en avgörande roll för att stödja den territoriella agendan 2030, en strategisk ram som syftar till att främja en balanserad och hållbar territoriell utveckling i Europa genom att uppmuntra gemensam utveckling av gränsområden (gränsöverskridande dimension), stödja integrering av transportnät, miljöskydd och förvaltning av naturresurser mer generellt (transnationell dimension) samt främja utbyte av kunskap och expertis för en mer homogen territoriell utveckling (interregional dimension).

([6]) EUT L 231, 30.6.2021, s. 159.
([7]) https://www.consilium.europa.eu/sv/policies/cap-introduction/.
([8]) COM(2020) 380 final.
([9]) COM(2020) 98 final.
([10]) COM(2020) 67 final.
([11]) EUT L 231, 30.6.2021, s. 159.
([12]) InfoRegio – Integrerad territoriell investering (europa.eu).
([13]) https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/guidelines/2014/guidance-on-community-led-local-development-in-european-structural-and-investment-funds.
([14]) EUT L 231, 30.6.2021, s. 94.

2.9 Eftersom den territoriella agendan 2030 inte har någon specifik finansieringsram stöds dess genomförande av olika finansieringsinstrument som står till medlemsstaternas och regionernas förfogande. De kan delas in i två huvudsakliga kategorier: program med indirekt förvaltning och program med direkt förvaltning. Programmen bidrar till att uppnå de ekonomiska, miljömässiga och sociala målen i den territoriella agendan 2030 i alla dess territoriella dimensioner. Det råder brist på kapacitet när det gäller att genomföra processer för att använda programmen på grundval av komplementaritet och synergi.

2.9.1 När det gäller de program med indirekt förvaltning som är aktiva under perioden 2021–2027 bör följande instrument framhållas:

— Europeiska regionala utvecklingsfonden (Eruf) ([15]).

— Europeiska socialfonden (ESF) ([16]).

— Sammanhållningsfonden ([17]).

— Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu) ([18]).

— Europeiska havs- och fiskerifonden (EHFF) ([19]).

2.9.2 När det gäller de program med direkt förvaltning som är aktiva under perioden 2021–2027 bör följande lyftas fram:

— Horisont Europa ([20]).

— Life ([21]).

— Erasmus+ ([22]).

— InvestEU ([23]).

3. **Resultaten av den territoriella agendan 2030**

3.1 Genomförandet av den territoriella agendan 2030 har lett till resultat på regional nivå, både inom ramen för de pilotprojekt som syftat till att testa åtgärdernas genomförbarhet och mäta deras effektivitet, och när det gäller de processer som offentliga och privata organ genomfört i Nuts 2 ([24])- och Nuts 3 ([25])-regioner.

3.2 När det gäller pilotprojekten ([26]) visar resultaten hur viktigt det är med samarbete på flera nivåer och en platsbaserad strategi för att uppnå målen för den territoriella agendan 2030. Kombinationen av innovation, deltagande och anpassning till lokala särdrag har visat sig vara en framgångsrik strategi för att ta itu med den hållbara utvecklingens utmaningar:

3.2.1 **Stärkt samarbete på flera nivåer:** pilotprojekten har främjat ett nära samarbete mellan lokala, regionala och nationella myndigheter. Detta har lett till ökad samstämmighet i politiken och i strategierna för territoriell utveckling.

([15]) EUT L 231, 30.6.2021, s. 60.
([16]) EUT L 231, 30.6.2021, s. 21.
([17]) EUT L 231, 30.6.2021, s. 60.
([18]) EUT L 435, 6.12.2021, s. 1.
([19]) EUT L 247, 13.7.2021, s. 1.
([20]) EUT L 170, 12.5.2021, s. 1.
([21]) EUT L 172, 17.5.2021, s. 53.
([22]) EUT L 189, 28.5.2021, s. 1.
([23]) EUT L 107, 26.3.2021, s. 30.
([24]) Nuts 2: grundläggande regioner för tillämpning av regionalpolitik.
([25]) Nuts 3: små regioner för särskilda analyser.
([26]) Territorial Agenda 2030 | A future for all places.

3.2.2 **Innovativa och anpassade lösningar:** innovativa lösningar som är skräddarsydda för lokala särdrag har utarbetats och genomförts. Lösningarna har tillämpats på specifika problem i olika regioner och effektiviserat insatserna.

3.2.3 **Deltagande och involvering av berörda parter:** genom dialoger inriktade på samförstånd har det varit möjligt att involvera ett brett spektrum av berörda parter, däribland medborgare, företag, icke-statliga organisationer och akademiska institutioner. Därigenom har man säkerställt att det i samhället finns en bred samsyn om och ett starkt stöd för de lösningar som genomförs.

3.2.4 **Ökad livskvalitet:** pilotprojekten har lett till påtagliga förbättringar av livskvaliteten i de berörda samhällena. Till exempel har framsteg gjorts när det gäller miljömässig hållbarhet, infrastruktur, offentliga tjänster och lokal ekonomisk utveckling.

3.2.5 **Överförbara modeller:** pilotprojekten har tillhandahållit framgångsrika modeller som kan överföras till andra regioner. Modellerna bidrar med praktiska riktlinjer för genomförandet av territoriella utvecklingsstrategier i olika sammanhang.

3.2.6 **Ekonomiskt välstånd och hållbarhet:** initiativen har främjat lokal ekonomisk tillväxt på ett hållbart sätt genom att miljöpåverkan minskat och de lokala resurserna utnyttjats bättre. Detta har bidragit till mer motståndskraftiga och hållbara ekonomier.

3.2.7 **Ökad institutionell kapacitet:** genom samarbete och kunskapsutbyte har de lokala och regionala institutionerna stärkt sin kapacitet att planera och genomföra en effektiv politik.

3.2.8 Under genomförandet av den territoriella agendan 2030 har man kunnat hitta 52 exempel på projekt, initiativ och instrument som stimulerat tillämpningen av en territoriell strategi vid utformningen och genomförandet av sammanhållningspolitiken. Dock är fördelningen av pilotprojekt mellan EU-länderna i praktiken mycket ojämn.

3.2.8.1 Nationella och regionala myndigheter i Tyskland deltar i fem pilotprojekt. Polska myndigheter deltar i tre pilotprojekt, medan myndigheter i Österrike, Schweiz, Frankrike, Luxemburg, Portugal, Slovenien och Norge deltar i två. Belgiska, tjeckiska, spanska, kroatiska, irländska, nederländska, rumänska och svenska myndigheter deltar endast i inledandet och genomförandet av ett enda pilotprojekt. Det finns medlemsstater som inte deltar i något pilotprojekt inom ramen för den territoriella agendan 2030. Det är förvånande att vissa medlemsstater i Medelhavsområdet inte deltar i något pilotprojekt (Italien och Grekland) eller i mycket begränsad utsträckning (Spanien), och detta gäller också de östliga medlemsstaterna.

3.3 När det gäller offentliga och/eller privata enheters genomförande av åtgärder som rör Nuts 2- och Nuts 3-regioner har ekonomiska, miljömässiga och sociala resultat uppnåtts, särskilt genom genomförandet av initiativ som stöds av EU-program med indirekt förvaltning:

3.3.1 **Ökad territoriell sammanhållning:** minskade sociala och ekonomiska skillnader med sikte på en större territoriell sammanhållning, genom riktade anslag från de europeiska struktur- och investeringsfonderna (ESI-fonderna) som har finansierat infrastrukturprojekt och projekt för stads- och landsbygdsutveckling samt sociala och ekonomiska initiativ.

3.3.2 **Integration av den territoriella politiken:** främjande av en integrerad strategi för fysisk planering där man uppmuntrar samarbete mellan olika EU-politikområden, såsom sammanhållningspolitiken, den gemensamma jordbrukspolitiken och den europeiska gröna given. Detta har lett till större samverkanseffekter mellan målen för territoriell utveckling och annan EU-politik.

3.3.3 **Lokal och regional kapacitetsuppbyggnad:** förbättring av de lokala och regionala myndigheternas tekniska och administrativa kapacitet för att underlätta utformningen och genomförandet av komplexa och hållbara projekt.

3.3.4 **Främjande av en hållbar utveckling:** ökad miljömässig hållbarhet, t.ex. förnyelse av nedgångna stadsområden, energieffektivitet, hållbar mobilitet och integrerad förvaltning av naturresurser.

3.3.5 **Förstärkning av det territoriella samarbetet:** främjande av gränsöverskridande, transnationellt och interregionalt samarbete genom program som Interreg, som har underlättat utbytet mellan olika EU-regioner av bästa praxis och genomförandet av gemensamma projekt.

3.3.6 **Deltagande av berörda parter:** ökat deltagande av arbetsmarknadsparter och näringslivsparter, inbegripet medborgare, företag, icke-statliga organisationer och akademiska institutioner, i beslutsprocessen och den fysiska planeringen. Detta har lett till ökad insyn i och acceptans för den territoriella politiken.

4. Framtidsutsikter för den territoriella agendan 2030: vägen framåt

4.1 Framtiden för den territoriella agendan 2030 är nära kopplad till de omställningar som kännetecknar utvecklings- och sammanhållningsprocesserna i EU:s regioner. Inom ramen för dessa processer måste särskild uppmärksamhet ägnas åt demografiska förändringar.

4.1.1 Strategiska initiativ och åtgärder bör stödjas för att göra det möjligt för EU:s samtliga regioner att på ett hållbart och inkluderande sätt anpassa sig till konsekvenserna av dessa demografiska förändringar på kort och medellång sikt. Mer konkret gäller det att göra följande:

— Stärka den sociala infrastrukturen: förbättra tillgången till hälso- och sjukvårdstjänster och sociala omsorgstjänster, särskilt på landsbygden och i avlägsna områden.

— Främja social delaktighet: initiativ för att bättre integrera migranter och stödja samhällen på demografisk nedgång.

— Utveckla den lokala ekonomin med sikte på silverekonomin: skapa sysselsättnings- och utbildningsmöjligheter för ungdomar och kvinnor och främja digitalisering och innovation.

4.2 Den integrerade strategin i den territoriella agendan 2030 bör stärkas för att främja en balanserad och hållbar territoriell utveckling i EU och man bör lyfta fram en helhetsvision som tar hänsyn till samspelet mellan olika sektorsstrategier och styresnivåer:

4.2.1 **Territoriell sammanhållning:** främja en balanserad fördelning av resurser och möjligheter mellan EU:s regioner och minska de territoriella skillnaderna. Stärka åtgärderna för att säkerställa att alla regioner, även mindre utvecklade sådana, har tillgång till möjligheter till ekonomisk och social utveckling.

4.2.2 **Flernivåstyre:** främja ett nära samarbete mellan lokala, regionala, nationella och europeiska styresnivåer för att säkerställa samstämmighet i politik och insatser.

4.2.3 **Integration av sektorspolitiken:** se till att de politiska åtgärderna på bland annat områdena regional utveckling, transport, miljö, energi och jordbruk samordnas och ömsesidigt förstärker varandra och främja användningen av instrument för integrerad territoriell utveckling, såsom integrerade territoriella investeringar och lokalt ledd utveckling, som tillsammans innebär att ekonomiska, sociala och miljömässiga aspekter kan tillvaratas med beaktande av de olika territoriella dimensionerna.

4.2.4 **Hållbarhet och resiliens:** stimulera metoder som minskar miljöpåverkan och främjar långsiktig hållbarhet, och stödja åtgärder för att öka den lokala och regionala motståndskraften mot klimatförändringar genom att förbättra samhällenas och infrastrukturens anpassningsförmåga.

4.2.5 **Territoriell konkurrenskraft:** främja innovation, forskning och utveckling för att förbättra konkurrenskraften hos EU:s regioner genom att stödja de lokala ekonomiernas utveckling med hjälp av politik som stimulerar entreprenörskap, digitalisering, tillgång till globala marknader och anpassning av arbetstagarnas färdigheter.

4.2.6 **Tillgänglighet och konnektivitet:** förbättra transportinfrastrukturen för att säkerställa bättre konnektivitet mellan regionerna och med resten av världen, och minska den digitala klyftan för att bidra till att alla regioner och lokalsamhällen kan ta vara på de möjligheter som den digitala ekonomin erbjuder, med särskilt fokus på geografiskt missgynnade områden.

4.2.7 **Livskvalitet och välbefinnande:** säkerställa att alla regioner har grundläggande offentliga tjänster av hög kvalitet, såsom hälso- och sjukvård, utbildning och sociala tjänster, och främja en hälsosam och trygg livsmiljö, med särskilt fokus på kvaliteten på luft, vatten, mark och grönområden.

4.2.8 **Övervakning och utvärdering:** använda särskilda indikatorer för att övervaka framstegen i den territoriella politiken och bedöma insatsernas effekter, inte bara genom en kvantitativ analys, utan även genom att fastställa indikatorer som kan mäta kvaliteten på de åtgärder som vidtas.

4.3 Att den territoriella agendan 2030 införlivas i den europeiska planeringsterminen är av avgörande betydelse för en balanserad utveckling i EU:s regioner. Därigenom skulle den territoriella politiken och de ekonomiska strategierna anpassas till varandra, vilket skulle garantera att lokala utmaningar bemöts på ett samordnat sätt och att sammanhållningsfrågorna blir mer synliga. Det skulle också bidra till att minska regionala skillnader och främja tillväxt för alla genom att maximera den offentliga politikens inverkan.

4.3.1 Strategisk samordning: EESK anser att sammanhållningen, hållbarheten och resiliensen i EU:s olika territoriella dimensioner inte kan hanteras separat med hjälp av ordinarie instrument. Kommittén rekommenderar därför att den territoriella agendan inkluderas i den europeiska planeringsterminen, i enlighet med Espons riktlinjer.

4.4 Att stärka den medborgerliga strategin och öka det civila samhällets deltagande i den territoriella agendan 2030 är nödvändigt om man vill garantera en mer inkluderande, demokratisk och hållbar territoriell utveckling. Man måste stärka de mekanismer för deltagande som gör att det civila samhällets organisationer och medborgarna aktivt kan bidra till beslutsprocesser, från utformningen till genomförandet och utvärderingen av den territoriella politiken.

4.4.1 **Deltagande av arbetsmarknadens och näringslivets parter:** stödja en ökad användning av verktygen för offentliga samråd och av deltagandeprocesser för att involvera det civila samhällets organisationer, stiftelser och andra filantropiska organisationer och medborgarna i beslutsprocessen.

4.4.2 **Förstärkning av samhällenas egenmakt:** det är av grundläggande betydelse att lokalsamhällen och sociala grupper ges verktyg och färdigheter så att de aktivt kan delta i och påverka beslut i sin region. Man bör prioritera att förbättra kunskaperna och färdigheterna hos handläggare och tjänstemän vid de lokala förvaltningarna när det gäller de verktyg och metoder som tillhandahålls genom den territoriella agendan 2030. Målet är att å ena sidan stödja deltagandet i och tillgången till de möjligheter som agendan erbjuder och, å andra sidan, främja komplementaritet mellan alla offentliga EU-medel till stöd för dess genomförande.

4.4.3 **Öppenhet och tillgång till information:** säkerställa tillgång till relevanta data och relevant information om territoriell utveckling och offentlig politik, och se till att beslutsprocesserna är öppna för insyn och att medborgarna tydligt informeras om skälen till besluten.

4.4.4 **Social integration och delaktighet:** se till att alla samhällsgrupper, inbegripet minoriteter och sårbara grupper, företräds och kan göra sina röster hörda i territoriella beslut. Dessutom är det mycket viktigt att de politiska åtgärderna främjar integration och social sammanhållning genom att ta itu med ojämlikhet och diskriminering och främja och genomföra den övergripande strategin för solidaritet och rättvisa mellan generationerna ([27]).

4.4.5 **Samarbete mellan sektorer:** främja samarbete mellan offentliga förvaltningar, privata företag och civilsamhälleorganisationer för att genomföra territoriella projekt. Lokala myndigheter är av avgörande betydelse för att omsätta målen för den territoriella agendan 2030 i konkreta åtgärder genom strategisk planering, resursförvaltning, interregionalt samarbete och samhällsengagemang.

4.4.6 **Övervakning och deltagandebaserad utvärdering:** se till att företrädare för det civila samhället deltar i övervakningen och utvärderingen av territoriella projekt och strategier.

([27]) Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén – Stärkt solidaritet mellan generationerna i EU (EUT C, C/2024/6869, 28.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6869/oj).

4.4.7 **Demokratisk styrning:** främja en mer demokratisk, inkluderande och ansvarsfull styrning, där företrädare för det civila samhället och medborgarna inte bara är målgrupper för politiken utan även spelar en aktiv roll i utformningen av sina regioners framtid.

Bryssel den 5 december 2024.

Oliver RÖPKE
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs ordförande